

1906.
VII. 22.

A felügyelő bizottság öt rendes és három póttagból áll, kik egy évre választatnak. A bizottság ellenőrzi a szövetkezet vezetését minden ágában.

Le a kráglival.

Idényvázlat.

Írta: Dr. Herrmann Antal.

Brassó, július 21.

A divat a nap gusztusa, a kulturtörténelemnek egy időre rögeszmévé vált szeszélye, a szokás és az izlés kereszteléséből származott összvér, a konvenciónak önként, de öntudatlanul választott zsarnoka. Mint minden kényur, ez is addig zsarnokoskodik, amíg rabszolgája megtűri, illetőleg amíg nem üzi el egy másik despota. A divatot az ésszerűség vagy a babona kreálja, ami egyébként csak időbelileg különböző, de lényileg azonos felfogás.

Speciáliter az öltözet divata, ez a természetellenessé vált természetszerűség eredetileg többnyire vagy egyéni testi előnyök érvényesítésére, vagy testi fogyatkozások elpalástolására szolgáló mesterkedés. Azonban hogy mit tartanak kiválóságnak vagy fogyatkozásnak, azt rendszerint ismét a divat határozza meg.

De nem akarok most a divat általános babonája ellen szélmalomharcot vívni. Csak egyik tévelygését, kinövését, elfajulását próbálom megőrzéni. Ez a k r á g l i.

Mondhatnám eufemice gallérnak is. De ennek többféle jelentése van, és van tisztességes értelme is. Jelentheti különböző ruhafélének azt a részét, mely az emberi nyakat egészen vagy részben körül veszi, felálló vagy lehajló formában, jelentheti a vállat fedő ruhadarabot vagy köpenyeg felét.

De a krágli a férfingnek rögeszmévé meredt gallérja, az inggel nem szervesen összetartozó rész, hanem annak merőben anorganikus toldaléka. Egy darab középkori páncél — többbréti vászonból. Egy szörnyű vászonrétes. A gályarabok nyakvasának hű imitációja. Talán az inkvizíció tortura kamaráiból ránk maradt, a divat által modernizált kintő eszköz. Egy emberöltő óta a nyugoti férfidivat legbárbárabb öröksége. De már annyira elterjedt, hogy némely ember evő törzsfőnök egy övsávból álló diszöltő nyéhez büszkén viseli a jóízűen elfogyasztott fehérbőrűnek nyakáról leoldott kráglit. És valóban, egészen illik ez az eurpai kulturjelvény az előkelő kanibálnak orrkarikájához, az aijkán át huzott kagylóhoz, a pofabenyésekhez, cifrán tetovált egész testéhez.

A kráglit stilszerűen kiegészíti a mánzséta. Minthogy az embernek rendszerint csak egy feje és két keze van, egy kráglizhoz egy pár kézelő tartozik. Ha még láb-előt is viselnének, teljes volna a kínai kaloda keményített vászonból. A kézelő talán valamivel kevésbé fájdalmas és kevésbé obligát, mint a krágli, együttvéve azonban borzasztó egy garnitúra.

Rémes eszmetársulást kelt bennem a krágli gondolata. A „Hohér kötele.“ A

„Peinliches Halsgericht.“ „Vatermörder.“ Ez az utolsó műkifejezés nagyon jellemző. Ez volt a krágli egyik őséneke a találó neve. Azt jelenti, hogy: apagyilkos. Széchenyi hirhedt szava szerint még az apagyilkosnak is meg kellene kegyelmezni. De a kráglinak én nem kegyelmeznék meg.

A krágli fölötté hiábavaló, esztelen kényelmetlen, célszerűtlen, veszedelmes és költséges ruhadarab. Aligha van más hivatása, mint hogy legyen, mire kötni a modern, szecessziós nyakkendőket. Mint a hogy némely embernek csak arra való a feje, hogy legyen hová tenni a kalapját.

A krágli szorító, fojtó, nyuvasztó, — mint a székely mondaná. Akadálya a vérkeringésnek és izzadást, vértolulást, szédülést okoz. Felhorzsolja a nyakat, veszedelmes daganatokat, fekélyeket, vérmérgézést idézhet elő. Ha nem kifogástalanul elegáns és feltétlenül tiszta, már elhanyagoltá, züllöttszerűvé teszi az ember megjelenését. A kifogástalan krágli pedig sok pénzbe kerül. A gondos, takarékos híziasszony ott-hon tudja mosni, vagy mosatni az egész fehéreneműt. De a kráglit és a manzsétát mosódába kell adni. De nem minden „pucceráj“ tud comme il faut kráglit mosni, keményíteni és vasalni. Ismerek falusi gavalérokat, kik Budapesten, Maderliknél mosatják a kráglit és kézelőt.

Még egy baj van. Minden egyszerű fehérenemű-varrónő tud tisztességes inget varrni. De kézelőt, vagy kráglit varrni, az nagy kunszt. Azt csak a gyárban tudják. Még pedig külföldön. Nem tudom bizonyosan, van-e teljesen megbízható hazai krágligyár?

Én tetőtől talpig magyar vagyok, tudniillik csupa hazai ruhába öltözöm. Az anyag és a készítése is hazai, többnyire brassói és székely. De a krágliról nem állok jól. Nagy a gyanum, hogy az az osztrák ipar remeke. A tulipán nevében is tiltakozom tehát a krágli ellen.

A krágli ellenkezik a magyar viselet minden rendjével és fajtájával. Se Árpád, se Rákóczi, se Petőfi nem viseltek kráglit. Petőfi nyakraválót sem. Emiatt keményen összetűzött Mészáros tábornokkal. Az igazi nyakas kálvinista stílusával is ellenkezik a feszes krágli. Hogyan is lehetne az ő vastagnyakúságát a szabványos krágli-bőség számaival kifejezni?

A krágli régebben a nyárspolgárok, a reakcionáriusok, a konservatívok, a katonák és papok jellemző szimbóluma volt. A liberálisok, a művészek, a költők nem viseltek kráglit. És a divat perverzítésének szimpotómája volt, hogy a nyolcvanas években egy stucer költőt „zengő krágli“-nak neveztek az élclapok.

A krágli fertelmes hangzású szó. Torzgermanizmus. A Kragen-ből származnék, mint a svindli a Schwindel-ből, a krigli a Krügel-ből, a kugli a Kugel-ből. De Kragel alak nincs a németben. Legfeljebb az abkrageln igéber, ami legyilkolást jelent. Vajon nein ebből a jelentés-elágazásból származik a magyar krágli? Külömben a

gallér is német jövevény, a Koller-ből alakult. De ez a latin collare-vel függ össze.

Nem meritettem ki a krágli bünlajstromát. De nem akarok róla könyvet írni. A t. kráglis olvasót talán úgy sem tudnám meggyőzni a krágli közveszélyes és nemzetellenes voltáról.

Pedig olyan egyszerűen és tisztán lehetne segíteni az emberiség e csapásán, a civilizáció ez átkán! Kertelés és pózolás nélkül felállítom a Kolumbus-tojást. Tessék krágli nélkül egybevarrt puha galléru ümeget, u. n. turistainget viselni.

Ennek előnye annyira szembeötlők, kézzelfoghatók, hogy feleslegesnek tartom azokat hosszasan fejtegetni. Különösen most a nyár forróságában, főképp uton, vagy kiránduláson képtelen és esztelen önsanyargató, lélekzet akasztó, fojtó, izzasztó, fásztó a keményített feszes krágli, és valóságos áldás a lehajtott puha inggallér. Nyaralás és krágli — paradoxon.

A turistaegyesületeknek alapszabályilag kellene eltiltani tagjaikat attól, legalább kirándulásokon, hogy kráglit és manzsétát viseljenek. Én különben turistaingben járok, s hogy mások mit viselnek, az nekem sem ingem, sem gallérom, — illetve kráglim! De mint őszinte hazafi, mint önzetlen filantrop tanácslom hazafi- és embertársaimnak: Le a kráglival!

HIREK.

Brassó, jul. 21

Helyreigazítás. Szerdai számunkban a „Győztünk“ cím alatt közöltük Koltay Alajos tanár, kiváló munkatársunk egy cikkét, amelyet Somorjáról keleteztünk. Ez a körülmény tévedésen alapszik, mert Koltay tanár nem Somorján, hanem Stomfán (Pozsony m.) tartózkodik.

Herrmann Irénke, Herrmann Antal tanárnak leánya, egy igen bájos bakfis, aki igen kitűnően most végezte a felsőbb leányiskola hatodik osztályát, szép tehetségekkel van megáldva mint e kiváló család minden tagja. Már több nyilvános ünnepélyen feltűnt remek szavalásával, melylyel még keresztanyjának, a legnagyobb élő drámai művésznőnek, Jászai Marinak is megnyerte a tetszését. Az irodalommal is sikerrel foglalkozik. Tanuló társaival saját szerzésű szindarabjait szokta előadatni. Szellemes fürdő leveleiből a Brassói Lapok-ban közöltünk néhányat. Verseket is ír már évek óta, de ezekből még nem adott ki semmit. Örvendünk hogy mi hozhatjuk először nyilvánosságra a kedves irónó egy hangulatos költeményét. Herrmann Irénke szülőivel most Brassóban tartózkodik, s nemsokára Szováttára megy az anyjával hosszabb időre.

Uj választás Marosvásárhelyen. Sebess Dénes dr. ítélő táblai bíróné történt kinevezése folytán f. hó 22-én Marosvásárhely I. kerületi választóinak bejelenti lemondását és megvált a képviselői állásától. Helyébe Fenyvesi Soma dr. közkezdveltségnek örvendő ujságíró és ügyvéd és Sz. Szakács

Tudatom a nagyérdemű közönséggel, hogy

amerikai fogorvosi tanulmányutamról

hazatérve, fogorvosi működésemet folyó hó 11-én megkezdem.

Időiglenesen: Kut-utca 16. sz. házban. Október 1-től kezdve: Weisz Mihály-utca 12. I. emelet.

Dr. Kiss Tivadar.